

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VII.

CELOVEC, SREDA, 26. NOVEMBER 1952

ŠTEV. 83 (543)

Koreja, vedno spet Koreja

Že dolgo sem se ni zgostilo toliko odprtih vprašanj o Koreji kot v zadnjih dneh. S Koreje same sicer v zadnjem času ne prihajajo nobena grozeča poročila, toda dramatična borba, ki se je v zadnjih dveh tednih razvila pred Združenimi narodi o usodi te dežele, predvsem pa korejskih vojnih ujetnikov, je močno vznemirila vso svetovno javnost. Opozorila je znova na težavni problem, na akutna nasprotja med Vzhodom in Zapadom, ki stalno zadržujejo vse svetovno ozračje.

Prav ko se je že zdelo, da se bo korejska kriza vendar premaknila s slepega tira, so nekateri dogodki v Organizaciji združenih narodov — kot nenaden in presenetljiv odstop generalnega sekretarja in pa najnovejši nastop Višinskega, ki je ponovno zavrnil vsako sporazumno rešitev — znova osredotočili pozornost svetovne javnosti na žarišče Daljnega vzhoda. Na bolj dramatičen način se pač ni mogla potrditi kriza, ki že dolgo časa razjeda korejsko vprašanje.

Sovjetski in ameriški delegati trdovratno ponavljajo svoje togo stališče glede vojnih ujetnikov. Po njihovih zatrjevanjih je nerešeno vprašanje prisilnega oziroma prostovoljnega vračanja vojnih ujetnikov v domovino edina ovira za sklenitev premirja na Koreji, brez katerega si seveda ni mogoče zamisliti uspešnega reševanja korejskega vprašanja v celoti. Višinski je doslej na tem zasedanju OZN že trikrat govoril o korejskem vprašanju. Vendar pa ni, kot običajno, povedal nič novega. Niti za las ni popustil v tako kočljivem vprašanju, kaj bo z vojnimi ujetniki, in vendar se je korejski voz z zapletel prav na tem vprašanju. Sovjetski voditelji računajo s tem, da bodo stalni zastoji pogajanja v Panmunjonu in vedno nove komplikacije sčasoma tako utrudile zapadni svet, da bo le-ta pripravljen skleniti sporazum tudi za nižjo ceno. Govori drugih delegatov pa vse močneje izražajo dvom, da bi velika nasprotnika kljub svečanim zatrjevanjem bila resnično pripravljena skleniti premirje, če bi končno le prišlo do sporazuma o ujetnikih.

Morda pa bo imel Eisenhower bolj srečno roko. O njegovem obisku na Koreji se toliko govori, toda nihče še ni z gotovostjo povedal ali zapisal, ali bo sploh uspel s svojo mislijo. Po odstopu generalnega sekretarja OZN so se izgleli na hitro rešitev vsekakor precej zmanjšali. Verjetno se Eisenhowerjev tabor tega dobro zaveda. Čeprav nihče ne podcenjuje njegove dobre volje in njegove iniciative, pa imajo nemara le tisti prav, ki stalno opozarjajo, da so Združeni narodi tista ustanova, kjer se edino lahko razčisti to zapleteno vprašanje.

Zadnji konstruktivni predlog, ki je sprva vzbujal največ upanja za zblizanje nasprotnih stališč v vprašanju korejskih vojnih ujetnikov, je bil predlog indijske delegacije. Indija kot tretja azijska sila se je že doslej izkazala pri skrajno nevhvaležni nalogi posrednika v korejskem vprašanju. Njeni dobri odnosi s kitajsko republiko jo še posebno kvalificirajo za tako nalogo.

Novi predlog, ki v bistvu ločuje sklenitev

Perzijski muslimani grajajo OZN

Voditelj perzijskih muslimanov in predsednik medžlisa Kašani je poslal poslanico OZN, v kateri poudarja, da ta organizacija ni ničesar storila za majhne narode. Kašani sodi, da je vzrok temu neuspehu OZN politika kolonialnih držav, ki so žrtvovale načelo Ustanovne listine, da bi uresničile svoje sebične smotre zlasti v Tunisu, Alžiru, Maroku in Južni Afriki. Kašani med drugim graja ekonomsko blokado Irana, ki jo je Velika Britanija izvedla v nasprotju z načeli OZN, ter zahteva njeno prenehanje.

premirja od vprašanja ujetnikov, katerega naj dokončno uredi komisija nevtralnih držav, o katerih sta se nasprotni stranki v Pan Mun Jonu že zedinili, vsebuje obenem formulacijo o načelnem postopku z vojnimi ujetniki, ki bi bila lahko sprejemljiva tako za Sovjetsko zvezo kot za ZDA. Kot praktičen korak k pomirjenju je večina delegacij, med njimi francoska in angleška, pozdravila indijski predlog. Ame-

rikanci in Sovjeti pa so ga že takoj spočetka negativno ocenili.

Indijska delegacija je svoj predlog nato nekoliko spremenila, da bi ga napravila — zlasti za Amerikance — „sprejemljivejšega“. Dokončno stališče ameriške in sovjetske delegacije do indijskega predloga bo v obeh sveta merilo za njihovo dejansko željo, da pride do pomirjenja na Koreji.

UNESCO v hudih škripcih

Fašistični vdor v UNESCO, ki ga predstavlja sprejem Francove Španije v to mednarodno kulturno organizacijo, in druge paralelne okoliščine, ki so se pojavile na trenutnem zasedanju njene generalne skupščine, so jo oropali splošnega ugleda in jo spravili močno v zadrego. Kot smo že poročali, je zaradi sprejema Španije še na isti seji prekinil vse odnose z UNESCO predstavnik Socialistične mladinske internacionale in podal ostavko tudi belgijski delegat.

V nadaljnjem razvoju dogodkov so odstopili, ker je francoska vlada podprla sprejem Francove Španije, tudi trije člani francoske UNESCO-delegacije oziroma francoske nacionalne komisije UNESCO. Prav tako so odstopili jugoslovanski delegat Vlado Ribnikar in generalni direktor te organizacije dr. Torres-Bodet (slednji oficijelno zaradi znižanja proračuna) ter iz solidarnosti z njim brazilski delegat dr. Carnero.

Številne protestne resolucije iz vsega sveta dokazujejo, da se demokratične sile nikakor

ne strinjajo s sprejemom Francove Španije. Znani francoski javni delavec Jean Cassou je izjavil, da noče imeti nobenih zvez z ustanovo, v kateri bi se lahko srečal s predstavniki hitlerizma ter da zaradi tega podaja ostavko na svoje članstvo v UNESCO. Tudi jugoslovanski kulturni delavci, tako je povedal France Bevč, se pridružujejo ogorčenju in protestom ter pričakujejo, da bo UNESCO v bodoče spet krenila s te poti, znova dobila polno zaupanje demokratičnih množic in še z večjim uspehom kakor doslej vršila svojo nalogo.

Povsem značilni pa so svetohlinski protesti kominformovskih časopisov, ki v svojih poročilih zamolčijo, da je med drugimi glasovala proti sprejemu Francove fašistične Španije tudi — in vsem ostalim na čelu — Jugoslavija. To hlinjenje je še posebno zavrgljivo, ker so prav kominformovske članice UNESCO s svojim izostankom na trenutnem zasedanju generalne skupščine doprinesle svoj delež k tako sramotnem razmerju glasov (44 : 4 in 7 vzdržanih glasovom), s katerim se dokumentira fašistični vdor v Združene narode.

Eisenhower imenuje svoje ministre

Novi predsednik ZDA Eisenhower je prejšnji teden sporočil, da bo novi zunanji minister v republikanski vladi John Foster Dulles. Obrambni minister bo Charles Wilson, direktor družbe „General Motors“, in notranji minister guverner države Oregon Douglas McKay. George Humphrey, industrijec iz Clevelanda v državi Ohio, je določen za bodočega finančnega ministra in Herbert Brownell za pravosodnega ministra. Eisenhower je nadalje sporočil, da bo nekdanji guverner države Minnesota Harold Stassen, ki je že večkrat kandidiral za kandidata republikanske stranke za predsedniške volitve, nadomestil Averella Harrimana na položaju direktorja uprave za vzajemno varnost.

Ves svetovni, zlasti pa ameriški tisk obširno komentira Eisenhowerjevo imenovanje članov njegove bodoče vlade. „New York Herald Tribune“ meni, da nihče v republikanski stranki in tudi v vsej državi ni bolje poučen o mednarodnih zadevah, kakor John Foster Dulles in tudi „nihče ne bi mogel uživati takšne podpore obeh struj v republikanski stranki kakor

on.“ Kar zadeva imenovanje Wilsona za obrambnega ministra, časnik sodi, da je Eisenhower s tem „dokazal, da je spoznal, kakšen pomen ima industrijska mobilizacija kot osnovni čimbenik v ameriški obrambi.“ Britanski poluradni krogi izražajo upanje, da določitev Johna Fosterja Dullesa za zunanjega ministra v novi vladi ZDA še ne pomeni, da bo vlada v svoji politiki zapostavljala Evropo. Nekateri britanski diplomati pa so izjavili, da niso pozabili na „težave v preteklosti“, ki jih pripisujejo predvsem izključitve Britanije iz pacifiškega sveta, ki je zadnji čas glavna bolna točka v angloameriških odnosih.

Sedanji obrambni minister ZDA Robert Lovett je sporočil, da bodo med Eisenhowerjevim obiskom na Koreji cenzurirali vesti s Koreje. Ta ukrep bodo izdali iz varnostnih razlogov. Vesti o datumu in času Eisenhowerjevega prihoda ter bivanju in odhodu s Koreje prvič sploh ne bodo objavljene, drugič pa bodo sporočila o Eisenhowerjevem bivanju v Koreji objavljena šele potem, ko se bo le-ta vrnil v ZDA.

Pred živahno kulturno izmenjavo med Koroško in Slovenijo

Veliko zanimanje za festivalne prireditve ob 250-letnici Slovenske filharmonije

V okviru festivala ob 250-letnici Slovenske filharmonije je bilo doslej v Ljubljani že več slavnostnih prireditev. Minulo sredo so na uspelem komornem koncertu izvajali med drugim tudi novo slovensko skladbo — Škerjančev kvartet za dve violini, violo in violoncello v c-molu — mezzosopranistka Sonja Drakslerjeva, ki je pred kratkim na mednarodnem tekmovanju mladih glasbenikov v Ženevi prejela med desetimi izbranimi pevki in raz-

nih držav četrto nagrado, pa je zapela štiri Gradnikove pesmi v harmonizaciji Slavka Osterca. To nedeljo pa sta zbor in orkester Slovenske filharmonije izvajala na velikem koncertu v Unionski dvorani, ki ga je prenašal tudi Radio Ljubljana, znamenito Beethovno IX. simfonijo.

Za festivalne prireditve v Ljubljani vlada zanimanje tudi med glasbenimi krogi v Avstriji. Razen glasbenega kritika Richarda Anneja

IZ VSEBINE:

DOBRO SOSELDSTVO JIM NE GRE V RAČUN

VTISI S KONGRESA SLOVENSkih ŽENA SLOVENSKA KMEČKA ZVEZA MED GORSKIMI KMETI ŽENE V ZAPADNEM SVETU

iz Gradca pričakujejo tudi prihod znanega skladatelja Josepha Marxa ter kulturnega referenta koroške deželne vlade, dvornega svetnika Juliusa Heinzla.

Za bližnjo bodočnost je predvidena med Avstrijo in Jugoslavijo živahna izmenjava na kulturnem področju. V kratkem bo več gostovanj glasbenikov iz Slovenije v Avstrijo. Te dni je na povabilo graškega radia gostoval v Gradcu in drugih štajerskih mestih mariborski Radijski komorni zbor. V začetku decembra bo na Dunaju koncertiral slovenski komorni trio Lipovšek-Brandlova-Bajde, na Koroškem pa bo pred turnejo po Ameriki gostoval novi slovenski pevski oktet ter violinist Igor Ozima. Med celovškimi gledališčem in ljubljansko opero pa so že nekaj časa v teku razgovori o gostovanju slovenske opere v Celovcu in celovškega gledališča v Ljubljani. Celovško gledališče namerava gostovati v Ljubljani z Millöckerjevo opereto „Dijak prosjak“.

Med Slovenijo in Koroško je predvidena tudi izmenjava razstav upodablajočih umetnosti. Kakor je že najavil prof. Božidar Jakac ob priliki nedavne razstave svojih grafik v Celovcu, bo „Moderna galerija“ v Ljubljani organizirala reprezentativno razstavo novega slovenskega slikarstva v Celovcu, koroški umetniki pa bodo priredili v Ljubljani razstavo pod naslovom „50 let koroškega slikarstva“.

10. december — dan človeških pravic

Generalni tajnik OZN Trygve Lie je pozval vse narode sveta, naj slovesno praznujejo 10. december, četrto obletnico podpisa svetovne deklaracije o človeških pravicah. Trygve Lie poudarja v poslanici vsem državam, da je bila deklaracija o človeških pravicah vzor za izdelavo raznih mednarodnih sporazumov.

Leo Mates Beblerjev naslednik

Vlada FLRJ je zahtevala od generalnega tajništva OZN pooblastila za novega jugoslovanskega stalnega delegata v OZN. Jugoslovanski stalni predstavnik v OZN bo pomočnik ministra za zunanje zadeve Leo Mates. Po vrnitvi dr. Aleša Beblerja v Beograd trenutno opravlja dolžnost stalnega delegata v OZN Marjan Barišič.

Kongres Ljudske fronte Jugoslavije na vidiku

Jutri se bo v Beogradu sestal plenum zveznega odbora Ljudske fronte. Plenum bo sklepal o tem, kdaj bo sklican kongres Ljudske fronte Jugoslavije, na katerem bodo razpravljali in sklepali tudi o nedavnem predlogu na VI. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije v Zagrebu, da bi Ljudska fronta Jugoslavije spremenila svoje ime v Socialistično zvezo delovnih ljudi Jugoslavije. Sodijo, da bo ta kongres že pričetkom prihodnjega leta.

Tudi Papagosova vlada želi prijateljstvo z Jugoslavijo

Izjava novega grškega ministra za zunanje zadeve Stefana Stefanopulosa, ki je poudaril med drugim, da želi grška vlada razširiti prijateljske odnose z Jugoslavijo, so sprejeli v jugoslovanskih političnih krogih z velikim zadovoljstvom. Ta izjava dokazuje, menijo v teh krogih, da so v Atenah pravilno razumeli pomen prijateljstva med Grčijo in Jugoslavijo za ti dve državi in za splošno stvar miru.

Po izjavi novega grškega ministra za zunanje zadeve prevladuje v beograjskih krogih prepričanje, da bodo storjeni nadaljnji koraki za medsebojno zblizanje na področju ekonomskega, političnega in vojaškega sodelovanja.

London. — Konferenca ministrskih predstavnikov držav Britanske skupnosti se bo začela 27. novembra v Londonu. Churchill bo vodil delegacijo Združenega kraljestva.

Dobro sosedstvo jim ne gre v račun

Odkar je v skrčenem vodstvu tako imenovane Narodnega sveta in v uredništvu Tednika Kronike spet popolnoma prevladal vpliv belogardistov, skoro ne izide več nobena številka njihovega lista, ki ne bi vsebovala nebroj klevet in izpadov bodisi proti naprednim narodnim organizacijam koroških Slovencev, bodisi proti socialistični Jugoslaviji.

Zlasti se ta krožek ljudi ne more spriznati z dejstvom, ki smo ga koroški Slovenci posebno veselili, da se na mnogih področjih čedalje bolj učvrščujejo vezi dobrega sosedstva in sodelovanja med Avstrijo in Jugoslavijo. Vsi vemo, da to lahko samo koristi splošni stvari miru, da se s tem odpirajo narodom obeh držav vse večje možnosti za medsebojno spoznavanje, na katerem šele lahko sloni tudi medsebojno prijateljstvo. Že na podlagi tega, kar je bilo v tem pravcu doseženega, je zlasti med delovnimi ljudmi v Avstriji zaznaven precejšen preokret v odnosu do naprednega razvoja v Jugoslaviji. Mnogo ljudi ne gleda več na svojo južno sosedo skozi neprodimo kopreno šovinizma, mnogim ljudem so se ob naprednem, svobodoljubnem, demokratičnem in socialističnem razvoju nove Jugoslavije že odprle oči, da ustroja te dežele ne gre istovetiti z zasovražnim hegemonističnim kremenističnim režimom v Sovjetski zvezi ali z njegovimi podružnicami v satelitskih državah.

Prav gotovo je, da to spoznanje v dobri meri prodira tudi na Koroškem in da zaradi tega sovražniškom napredka in sodelovanja med narodi že precej manj uspevajo poskusi nadaljnega zastajevanja ozračja s šovinizmom in narodno nestrpnostjo. Ne more biti nobenega dvoma o tem, da se s takim razvojem hitreje ali bolj počasi razvijajo tudi tuzemski položaji na vprašanja pogojev za mirno in dobro sožitje obeh narodov na Koroškem in da bomo koroški Slovenci, v kolikor se ne bomo pustili razdvajati po nazadnjaških, belogardističnih in kominformističnih vplivih, enotni in napredni našli več možnosti za živno kulturno povezavo z našimi matičnimi narodi v Sloveniji.

Kakor vse kaže, pa se v Mohorjevi hiši prav tega najbolj bojijo. Zavedajo se namreč, da bodo ostali čedalje bolj osamljeni, čim več bo naše ljudstvo imelo priložnosti spoznavati stvarnost v Jugoslaviji, čim več bodo naši ljudje in naše organizacije navezovale žive stike s sodobno slovensko kulturo, z gospodarskim, združnim in splošnim naprednim razvojem v naši matični državi.

Vsakomur je še v spominu, kakšen krik in žolčno gonjo so letošnjo zimo sprožili proti visokolskemu tednom Slovenske kmečke zveze, ki jih je pa naše kmečko ljudstvo povsod z veseljem pozdravilo. Poletni jim ni bilo prav, da so se slovenski starši v tolikem številu odzvali otroški počitniški eksciji Zveze slovenskih žena. Pred nedavnim so tarnali in jadikovali, kako nezoslišano je, da so se zgodovinskega VI. kongresa ZKJ v Zagrebu kot gostje udeležili tudi predstavniki Demokratične fronte, Zveze koroških partizanov in — kar je najhujše — celo predsednica Zveze slovenskih žena. Se prej pa so, svetohišno pobožni kot so, ozmirjali celo tri katoliške duhovnike iz Slovenije z „misijonariji“, ker so se ob svojem obisku na Koroškem oglašali tudi pri nekaterih svojih sobratih — slovenskih duhovnikih po naših vaseh. Morda nekaterim gospodom v celovškem ordinariatu ta obisk res ni bil preveč pri srcu, značilno pa je, da tam javno niso nič rekli in da so Tedniku prepustili, da je divje zarohnel.

Iz vsega se vidi ena sama njihova pobožna želja: Za božjo voljo, ljudje, ne iščite stikov s to čudno Titovo Jugoslavijo. Verjotno vedo, zakaj se je bojijo kakor hudici kriza. Zato tudi rajši pripravijo izlete k belogardističnemu vojnemu zločincu Nandetu Babniku v Holandijo in v evropski center pobeglih emigrantov v Pariz, medtem ko se naši pevski zbori na svojih gostovanjih po Sloveniji počutijo kakor bratje med brati. Zato jim je bil tudi bolj pri srcu tako imenovani katoliški shod na Dunaju, ki se je že v naprej izkazal kot predpriprava za ÖVP-jevske volilno propagando, medtem ko so naši zavednejši ljudje,

ki so že v naprej sprevideli njihovo prevaro, rajši pridružili množicam slovenskega ljudstva, ko so v Toplicah na Dolenjskem proslavljali najčastnejše dneve slovenske zgodovine. Zato iščejo rajši v emigrantskem taborišču v Spittalu „kulturno“ pomoč in skupino za gostovanje v Podjuni, ter pošiljajo pogloblega Zaletela v naše kraje, medtem ko je za zavedne Slovence vselej pravcati praznik takrat, kadar Slovenska prosvetna zveza posreduje našemu ljudstvu kulturni užitek gostovanja Slovenske opere ali Drame ali pa najkvalitetnejših pevskih zborov iz Slovenije na Koroškem.

Naše ljudstvo se pač zaveda, da se bi veja posušila, če bi jo odrezali od debla. Zato ostajajo njihovi poskusi razdvajanja in oddvajanja vedno bolj brezuspešni in zato tudi njihovim parolam, da je bilo za Slovence na Koroškem vedno slabo takrat, kadar so bili odnosi med Avstrijo in Jugoslavijo dobri, ne naseda. Naše ljudstvo zna dobro presoditi, da more sodelovanje in zblizanje socialistične Jugoslavije z avstrijskim narodom le krepiti napredne in demokratične sile v Avstriji, s tem pa ustvarjati tudi pogoje za enakopravno življenje obeh narodov na Koroškem.

Katoliški duhovniki obsojajo Slovence sovražno ravnanje tržaškega škofa

Kakor pred nedavnim slovenski duhovniki, so se minul teden zbrali tudi katoliški duhovniki Bosne in Hercegovine na občni zbor svojega združenja „Dobri pastir“. Občnega zbora, ki je bil v Sarajevu, se je udeležilo 300 delegatov. Med gosti iz drugih republik je bilo navzočih tudi 36 duhovnikov iz Slovenije s predsednikom Ciril-Metodijskega društva Matijo Medveščkom na čelu, ki je občni zbor tudi pozdravil. Monsignor Svetozar Rüttig je v svojem referatu poudaril, da so se na občnem zboru sestali katoliški duhovniki, ki jih ni sram pred vsem svetom pokazati, da ljubijo svojo domovino. Glavni referat o dosedanem delu društva je imel dr. Karin. Govorec o odnosu društva do cerkvenih oblasti je posebej naglasil da društvo ni v nasprotju s cerkvenimi predpisi ter je izrecno podčrtal: „Vsako šepetanje o našem nezakonitem obstoju ni nič drugega, kakor najnavadnejša kleveta.“ (Belogardisti skušajo tudi na Koroškem širiti to kleveto. Op. ur.)

Na svojem zborovanju v Sarajevu so katoliški duhovniki tudi obsodili ravnanje tržaškega škofa Santina, ki je pred nekaj dnevi suspendiral dva slovenska duhovnika v coni B zaradi tega, ker sta se udeležila občnega zbora duhovniškega Ciril-Metodijskega društva v Ljubljani. Ker v cerkvenem pravu ni predpisov, ki bi zabranjevali duhovnikom delovanje v duhovniških društvih, se je Santin poslužil kanona 2222, ki določa kazen za duhovnike, ki

sodelujejo pri stvarih javnega pohujšanja. Za šovinističnega in Slovence sovražnega škofa Santina je torej stanovsko duhovniško društvo — stvar javnega pohujšanja.

„Primorski dnevnik“ je v tej zvezi poudaril, da je Santin s tem ukrepom zopet pokazal, da je vreden nekdanjih Mussolinijevih pohval in odklovanj ter sedanjih voditeljev iredentizma v Trstu in Rimu. List pravi, da je zadnji ukrep ponovno pokazal, kako upravičeno je mnenje večine duhovščine ter vernikov jugoslovanske cone STO, da je treba iredentistični in šovinistični politiki škofa Santina enkrat napraviti konec, bodisi, da škof Santin pusti tržaško škofijo ter odide, pa čeprav na kako višje mesto, če je tako drag Vatikanu, ali pa da se vzpostavi ločena cerkvena uprava, ki je nekaj obstojala v Kopru.

Tudi večina slovenskih duhovnikov je z nezadovoljstvom sprejela vest o ravnanju tržaškega škofa. Njegovo rovarjenje je vzbudilo veliko ogorčenje tudi na zborovanju katoliških duhovnikov v Sarajevu, kjer je duhovnik Medvešček, predsednik Ciril-Metodijskega društva Slovenije izjavil: „Sovražno ravnanje Santina proti Jugoslaviji je znano. Njegova najnovejša suspenzija dveh slovenskih duhovnikov zaradi njune udeležbe na občnem zboru našega društva v Ljubljani je protizakonita in nepravilna. Prepričan sem, da bodo to ravnanje obsodili vsi katoliški duhovniki v Sloveniji, člani in nečlani našega društva.“

Vesti iz Jugoslavije

Nova železovjalarna v Zenici

Zeniški kovinarji bodo v počastitev Dneva republike 29. novembra preizkusili novo bluming-valjarno, največji objekt, ki so ga doslej zgradili v tem industrijskem središču. S tem bomo izpolnili svojo poslednjo obveznost v počastitev VI. kongresa ZKJ. Z novo valjarno se bo zmogljivost sedanjih jugoslovanskih valjarn podvojila. Jugoslovanska industrija mora sedaj iz tujine uvažati 40 odstotkov valjanega materiala. Ta uvoz ne bo več potreben, ko bo začela obratovati nova zeniška valjarna.

Delavstvo podpira znanost

Delavski svet papirnice na Reki je nakazal tehniški fakulteti v Zagrebu 2 milijona dinarjev za opremo tehničnega laboratorija. V svojem pismu poudarja, da je to prispevek tega delovnega kolektiva za napredek jugoslovans-

ke znanosti. V znanstvenih krogih je bil ta sklep delavstva sprejet s posebnim odobravanjem ker dokazuje, da se delavstvo zaveda pomena znanosti in njenega napredka za zgraditev socializma. Po drugi strani pa tudi pomeni, da zavedno delavstvo lahko upravičeno zahteva, da tudi znanstveniki z vsemi svojimi silami in strokovnim znanjem služijo temu cilju.

Staroslovenski jezik za cerkvene obrede

V nekaterih cerkvah so začeli v Ciril-Metodijskem društvu učlanjani istrski duhovniki opravljati cerkvene obrede v staroslovenskem jeziku namesto v latinskem. Predsednik društva monsignor Bože Milanovič je rekel, da bo v kratkem obnovljena glagolska služba v več ko 80 župnijah na področju Istre in Reke.

Vtisi s kongresa slovenskih žena

Že dolgo nisem srečala toliko znan, kot na četrtem kongresu AFŽ Slovenije, ki je bil v Ljubljani 15. in 16. novembra. Nekaterih že lep čas nisem videla in sem se jih zaradi tega še toliko bolj razveselila, nekatere pa sem poznala le iz časopisov, kjer sem tu in tam čitala o njihovem požrtvovalnem delu. Srečna sem bila, da sem jim na kongresu lahko stisnila roko. Seveda pa sem našla tudi nove znanke, tako med ljubljankami, kot tudi med ženami iz ostalih krajev, ki so nas, delegatke zamajskih Slovenk, še posebno lepo sprejele.

Velika Unionska dvorana je bila polna žena — preko sedemsto jih je prišlo na kongres od vsepovsod. Med njimi so bili tudi predstavniki oblasti in raznih organizacij ter zastopnice drugih jugoslovanskih republik, ki so kongres še posebej pozdravili. Toda zdi se mi, da ne bom nikdar pozabila tistih trenutkov, ko nam je govoril sivolasi izseljenec, pisatelj Ebin Kristan, ki je kot mlad fant odšel v Ameriko, pa se je pred kakima dvema letoma vrnil v domovino. Preko 80 let mu je, vendar pravijo, da se je kar pomladil, odkar je zopet med svojimi brati. Ko sem ga gledala na govorniškem odru, kako je navdušeno čestital slovenskim ženam k doseženim uspehom, sem nehote po-

mislila na Cankarjeve besede: „O, domovina, ti si kakor zdravje!“

V prvi vrsti, med ostalimi odličnimi gosti, je sedela tudi Albinca Malijeva, narodni heroj. Letos je prejela to najvišje odlikovanje za svoja junaštva med narodno-osvobodilnim bojem. Kdo bi ji prisodil, da je bila med vojno tako hrabra in neustrašena borka ter požrtvovalna bojničarka, saj je vsa drobna in nežna! V boju je bila večkrat ranjena in na levi strani obraza ima globoke brazgotine, ki so jih zapustile težke rane. Sedaj je poročena in skrbna mati treh otrok. Njene tople in vzpodbujajoče besede na kongresu so ganile sleherno ženo. V znak priznanja so ji delegatke poklonile velik šopek rdečih naveljnov. S cvetjem so obdarile tudi Marijo Ivančičevo, kmetico z Gore pri Sodražici na Dolenjskem, ki so ji italijanski fašisti med vojno pobili štiri sinove, potem je pa tudi sama odšla med partizane, da maščuje smrt svojih sinov. Znanka z Dolenjskega mi je pripovedovala o njej. Spoznala jo je oktobra 1943. leta v Dobriču na Dolenjskem, na prvem kongresu slovenskih žena. Kako je takrat govorila — nobeno oko ni ostalo suho! Kmalu za tem, novembra istega leta, je Ivančičeva odpotovala v Jajce v Bosno, na

II. zasedanje AVNOJ-a, kjer so predstavniki vseh jugoslovanskih narodov s svojimi zgodovinskimi sklepi položili temelje nove Jugoslavije. Seveda se tja ni pripeljala z vlakom, kakor sedaj na kongres, temveč je odšla v daljno Bosno peš, in na težavni poti se je morala izogibati neštetim zasedam in drugim nevarnostim.

Na kongresu so se delegatke pogovorile predvsem o položaju zaposlenih žena. Poročala je tovarišica Angela Ocepikova, predsednica AFŽ Slovenije, ki je poudarila, da jugoslovanski zakon štiti zaposleno ženo, da se poleg svojega poklicnega dela lahko posveča svoji družini in domu. Žene pa si morajo prizadevati, da se dobro in temeljito izobrazijo, kajti na ta način bodo lahko bolj napredovale pri delu in svoje znanje bodo s pridom uporabljale tudi pri vzgoji otrok. Mnogo žena se je oglasilo k besedi. Delavke, kmetice in druge so pripovedovale o svojem delu. Nič koliko uspehov, pa tudi precej težav!

Ob odmorih pa so se nadaljevali razgovori v ožjem krogu starih in novih znan, ki jih je sem in tje pretrgal vzklík: „Nekje sva se že srečali, toda kje?“ — „Ah, da, v partizanih — saj veš, ob tisti hajki“ — in spomini, veselje in žalostni so privreli na dan... In drugje zopet: „Se spominjaš, kako sva v Auschwitzu čakali smrti, pa sva ji le ušli?“ — „Ali se ni-

Atene. — 22. novembra je odpotovala v Jugoslavijo grška vojaška delegacija osmih članov, ki jo vodi armadni general Hristos Joanu. Grška vojna delegacija vrača s tem prijateljski obisk predstavnikom Jugoslovanske ljudske armade, ki so bili letos septembra na obisku v Grčiji.

Detroit. — Charles Wilson, ki bo prevzel v novi ameriški vladi obrambni resor, je izjavil, da bo spremljal generala Eisenhowerja na njegovem potovanju na Korejo.

Washington. — Predsednik ameriške federacije dela William Green je koncem preteklega tedna umrl, zadet od srčne kapi v 79. letu starosti. Green je vodil to veliko sindikalno zvezo od leta 1924.

New Delhi. — Generalni tajnik indijske socialistične stranke Ašoka Mehta je poslal predsedniku indijske vlade Nehruju poziv, v katerem predlaga vladi, naj bi sklicala posebno konferenco voditeljev političnih strank, na kateri bi proučevali vprašanje, kako pospešiti gospodarski napredek Indije. V pozivu je rečeno, da bi morali na tej konferenci ugotoviti „vse istovetnosti in razlike v mnenjih posameznih strank o pomembnih indijskih problemih“.

Berlin. — Berlinska policija je po večmesečnih preiskavah odkrila tolpo, ki je v juliju ugrabila odbornika Društva svobodnih pravnikov dr. Linseja in ga odpeljala v sovjetsko cono. Dva člana tolpe sta bila prijeta in sta priznala, da sta za ugrabitev vedela, drugi pa so zbežali v sovjetsko cono.

Tunis. — Tuniški nacionalisti so napadli francoski vojaški konvoj v bližini kraja Gabes v južnem Tunisu.

Sporočite nam!

Tovariša s partizanskim imenom „Gašper“, ki se je nahajal v četi partizanov, katero je nemška policija napadla dne 12. X. 1944 pri Apovniku na Komlju nad Pliberkom na Koroškem, pri čemer so ranjenega komandanta čete Domina — Cirila Šorlija iz Železne Kaple in druge ranjene partizane nečloveško mučili in do smrti pobili, naprošamo, da nam sporočijo svoje ime in priimek ter svoj naslov.

Hkrati pozivamo vse, ki poznajo omenjena tovariša ali katerega drugega morebiti preživelega partizana iz te skupine, da nam sporočijo njegovo civilno ime in sedanje bivališče.

Svoj naslov naj nam javi tudi vsakdo, ki je bil neposredno priča tega pokolja ali kakor koli kaj ve o poteku in podrobnostih tega napada, zlasti pa o vlogi Metnitza pri tej hajki proti partizanom na Komlju.

Ti podatki so nam potrebni, da lahko v procesu, ki ga je sprožil proti našemu listu bivši nacist Hermann Metnitz, velesposetnik v Pliberku, podkrepimo, da je bilo poročilo v „Slovenskem vestniku“ o teh krvavih dogodkih resnično.

Podatke z imeni in naslovi pošljite na:

Uredništvo „Slovenskega vestnika“

Celovec-Klagenfurt
Gasometergasse 10.

sva videli na II. kongresu AFŽ, takoj po osvoboditvi?“ — Kje so že tisti časi, pozabiti pa jih ne bo mogoče nikoli!

Delegatke so se po kongresu vrnila na svoje domove, nas Korošice in Tržačanke pa so povabili na izlet po Sloveniji. Rade smo se ga udeležile. Obiskale smo Celje, kjer smo si ogledale lepo urejeno otroško bolnico, nato pa smo se odpeljale v Strnišče. Tu bo že prihodnje leto pričela z delom velikanska tovarna aluminija, ki bo med največjimi v Evropi. Tudi v Rogaški Slatini smo se ustavile. V zdravilišču smo si odpočile, nato pa smo obiskale steklaro. V Kumrovcu, rojstnem kraju maršala Tita, smo se zadržale precej časa. Ogledale smo si njegovo rojstno hišo, siromajšen kmečki dom, kjer je Tito preživel svoja otroška leta. Koliko ljudi je že obiskalo ta kraj! O tem ti povedo tudi spominske knjige, ki so jih obiskovalci napolnili s svojimi podpisi že lepo številco.

Novo mesto je bila naša končna postaja pred vrnitvijo v Ljubljano, od koder smo naslednji dan odpotovala na svoje domove. Tudi tu so nam žene priredile prisrčen in topel sprejem. Rade so se pogovarjale z nami in zanimalo jih je, kako živimo, da-li naši otroci obiskujejo slovenske šole. O tem pa jim me delegatke s Koroškega nismo mogle povedati kaj posebno razveseljivega.

KOLENDAR

Sreda, 26. november: Silvester, opat

Četrtek, 27. november: Virgilij

Petek, 28. november: Gregorij

SPOMINSKI DNEVI

26. 11. 1800 — Rojen pisatelj Anton Martin Slomšek na Slomu pri Ponikvah — 1855 Umrl v Carigradu veliki poljski pesnik Adam Mickiewicz — 1942 Prvo zasedanje AVNOJ-a v Bihaču.

27. 11. 1943 — Padel narodni heroj Ivo-Lola Ribar, sekretar CK SKUJ.

28. 11. 1805 — Francozi so zasedli drugič Ljubljano in slovensko pokrajino — 1820 Rojen Friedrich Engels — 1943 Začetek teheranske konference — 1943 Prihod ameriške misije h Glavnemu štabu NOV in POJ.

Klopinj

Naše idilično jezero v Podjuni pridobiva leto za letom več privlačnosti za tujski promet. Letošnje toplo poletje jih je privabilo prav mnogo, čeprav je v začetku kazalo, da bo zanimanje tujcev za naše letovišče majhno. Vsekakor je mnogo deževnih dni pokvarilo, da ni bil obisk našega jezera še večji. Od 1. junija do 30. septembra so našli 7 zadrževanih nedelj in 30 deževnih delavnikov. Razvoj obiskovalcev našega jezera prikazuje zadnje tri leta naslednje številke: leta 1950 je obiskalo jezero 5830 oseb in so uporabili 76.688 prenočišč, leta 1951 5930 oseb in 90.918 prenočišč in letos so našli 7548 oseb in 101.162 prenočišč. Osebnostni obisk Klopinskega jezera je letos v primeri z lanskim letom narasel za 27 odstotkov število oddanih prenočišč pa za 11 odstotkov. Letos so tudi prvič postavili na Klopinskem jezeru prijatelji kampinga svoja taborišča. Dotok inozemskih gostov je letos v primeri s preteklim letom narasel za okoli 100 odstotkov, to je 1,5 odstotka skupnih prenočišč.

Celovec

Tovarna za vžigalice „Sirius“ je svoje obratovanje, kakor navajajo začasno ukinila in bo to stanje trajalo okoli šest do osem mesecev. Zaradi tega je tovarna odpustila še zadnjih 100 delavcev, ker je že pred popolno ustavitvijo omejevala svoje obratovanje. Vsi ti delavci bodo pomnožili število brezposelnih, ko je itak Koroška med vsemi zveznimi deželami razven Gradiščanske glede brezposelnih na prvem mestu. Ukinitev obrata v tovarni za vžigalice pripisujejo težkočam, ki so nastale zaradi eksporta proizvodov, ker je tovarna usmerjena predvsem na izvoz vžigalic, ki pa je zelo zastal, predvsem tudi zaradi konkurence vzhodnih držav, ki so vrgle tovrstno blago na svetovni trg pod povprečno ceno. Tovarna ima trenutno na zalogi 43 milijonov škatlic vžigalic, s katero množino je mogoče za dolgo časa kriti vse potrebe po vžigalicah v tuzemstvu. Delavci so se zaradi odpovedi pritožili pri poravnalnem uradu in utemeljujejo svojo pritožbo s tem, da njihov obratni svet ni bil pravočasno o odpovedi obveščen.

Slovenska kmečka zveza med gorskimi kmeti

Minulo nedeljo se je vršil v Slovenjem Plajberku občni zbor Slovenske kmečke zveze. Poleg članov so prihiteli na občni zbor tudi številni nečlani kot gostje, ki so z velikim zanimanjem sledili poteku občnega zbora. Pred okoli 40 slovenjplajberškimi kmeti od Strugarjev noter do zadnjih kmetov v Brodeh in v Podnu je uvodoma podal tajnik SKZ poročilo o stališču POSKZ v težavnem in izredno perečem vprašanju gorskih kmetov, katerih borba za vsakdanji kruh postaja iz leta v leto težja. Poleg trdih klimatičnih pogojev za kmetovanje, naravne podražitve vsake stvari vsled povečanih transportnih težav in odvisnosti od dragega večinoma ročnega obdelovanja, sta v zadnjih 30 letih z izgubo pasišč in zasluzka pri spravljaju lesa na žage v dolini bila odzveta gorskim kmetom dva odločilna faktorja za njihov gospodarski obstoj. Bolj kot pri dolinskem sta danes gorskemu kmetu položaj in nadaljnja usoda odvisna od skupnosti. Pomoč gorskim kmetom je danes prav tako potrebna kot njihova samopomoč. Doslej gorski kmetje v naših predelih odgovarjajoče javne pomoči niso bili deželni. Vse, kar se je doslej v tej smeri napravilo, je bilo samo kapljica na vroči kamen. Z sto šilingi pomoči pri tej in z morebiti par sto šilingi pri oni stvari težav gorskih kmetov ni mogoče odpraviti, niti ne njihovih kmetij utrditi. Treba je pričeti reševati odločilna vprašanja in treba je poskrbeti za nadomestilo odpadlega zasluzka pri lesu.

Navzoči so z naraščajočim zanimanjem sledili razčlenjevanju posameznih takih vprašanj in o oblikah pomoči, ki jo je SKZ kot organizacija kmečke samopomoči, pripravila za izboljšanje položaja gorskih kmetov in za zamenjanje njihovih trajnih koristi. Po končanem poročilu se je razvil nad vse živahen

razgovor, v katerega so posegali vsi navzoči ter napravili za delovanje SKZ v svoji občini do prihodnjega občnega zbora važne sklepe. Ob koncu so izvolili svoj odbor, ki mu zopet predseduje stari, izkušeni in izredno žilavi Pošnikarjev oče.

Popoldne pa so se z enakim zanimanjem zbrali pri Maleju v Zgornjem kotu kmetje iz selskih hribov in enako kakor dopoldne Slovenjplajberžani odobrili prizadevanje svojega osrednjega vodstva — Pokrajinskega odbora SKZ.

Zanimanje teh gorskih kmetov za SKZ in jasne njene odločitve so znak in potrdilo, da je ona resnična predstavnicca teženj našega kmečkega ljudstva in usmerjevalka na poti borbe za gospodarski obstoj in napredek.

Na Selu pri Škocijanu

Minulo nedeljo zvečer okoli 8. ure so naenkrat zapazili ognjene zublje, ki so se vsipali iz gospodarskega poslopja posestnice Marije Kranjc, p. d. Seničnik na Selu. Ogenj se je širil z velikansko naglico in vse gospodarsko poslopje je pogorelo do zidovja. Številnim ljudem iz sosesčine, ki so prihiteli, da bi pomagali rešiti, kar se je rešiti dalo, se je posrečilo, da so rešili vsaj živino, le nekaj kur je končalo v plamenih. Preden so prispele požarne brambe z brizgalnicami, so domačin črpali vodo iz domačije vodnjaka in škropili vmesno poslopje med gospodarskim poslopjem in stanovanjsko hišo, da so zabranili, da ogenj ni zajel tudi sosednih objektov. Kmalu so bile na mestu tudi požarne brambe iz Kamena, Škocijana, Velikoveca, Sinče vesi in Peračije, ki so, za kar jim moramo izraziti priznanje, kaj kmalu stopile v akcijo in jim je uspelo, da se ogenj

Slovenska kmečka zveza se z vse večjimi uspehi prizadeva za dvig našega kmetijstva. „Obvestila naprednih gospodarjev“ kot štirinajstrednja priloga „Slovenskega vestnika“ dajejo našim kmetom dragocena napotila in smernice za čim bolj donosno gospodarjenje. Z ustanovitvijo Južnokoroške semenarske zadruge so se našim kmetom odprle nove, doslej neizkoriščane možnosti pridelovanja priznanega semena za izvoz preko meja naše dežele. V okviru te zadruge so naši kmetje letos prvič v zgodovini lahko prodali in izvozili 100.000 kg semenskega krompirja v Jugoslavijo. Slika nam v sredini prikazuje člana nadzornega odbora Južnokoroške semenarske zadruge, kmeta Jurija Trampuša, p. d. Božiča v Dobu pri Pliberku pri spravljaju semenskega krompirja, kjer mu pomagajo pridne roke in stroji. S pravilno obdelavo zemlje, s smotno uporabo gnojil in z napredno metodo gospodarstva je imel letos posebno dober pridelek.

ni razširil. Žrtev požara so postale vse zaloge krme in gospodarski stroji in cenijo škodo na okoli 80.000 šilingov. Vzrok požara še ni znan, domnevajo pa, da je ogenj nastal vsled kratkega stika.

Švigajoči plameni so poškodovali tudi centralno električno varovalko in zaradi tega nekaj časa ni bilo v okolici luči in so morali tudi v Škocijanu počakati s prireditvijo, kjer je mladina uprizorila isti večer igro „Počeni prstan“.

Loga ves

Redkokdaj, a včasih le imamo tudi mi za sporočiti kak vesel dogodek in o takem hočemo vsem koroškimi Slovincem, posebno pa izseljencem, poročati danes. Dne 17. t. m. je praznoval naš stari župan Matej Rainer, p. d. Sušnik, svoj 70. rojstni dan. Sivih las je sicer že, a ne upognjen, saj ima, kot pravi sam, vedno še mlado srce.

Poleg svojega gospodarstva ima že več kot polstoletno plodnosno delovanje na narodnem polju za gledati. Njegova pesem ljubljanka je: Polje, kdo bo tebe ljubil... A to polje je ves slovenski svet, za katerega dobrobit je čas svojega življenja deloval. Trnjeva pot koroškega Slovenca je bila tudi njegova pot in le nekaj točk iz njegovega življenja bi tukaj navedli: Kot mlad tajnik logaveške občine je tukaj poleg župana Šalerja uvedel slovenščino kot uradni jezik. Leta 1919 ga najdemo v Litzlhofu. Od 1922 do 1936 je bil vzoren župan naše občine. Celu beljaški okrajni glavar ga je postavil za zgled vsem županom okraja. Avstrijski fašisti so ga leta 1936 odstranili in postavili na njegovo mesto tujerodnega komisarja. V dobi nacizma je tudi on moral romati v pregnanstvo in je tam na Hesselbergu postal znan vsem našim izseljencem. Vrnil se je na svoj dom, telesno sicer izčrpan a v srcu stari Rainer kot je bil vsa leta. Zopet se je vključil v narodno življenje in tudi danes še budi in dramu mladino v slovenskem duhu.

Iz dna srca mu ključemo danes: Na mnoga, mnoga leta in z Gregorčičem dostavljamo: Oj trosi Bog Ti sreče rož na vse poti a nam pa daj še mnogo mož, mož vrlih kot si Ti.

Slovenska prosvetna zveza naznanja

VABILO

Slovensko prosvetno društvo „Trta“ v Zitari vabi na MIKLAVŽEVANJE, ki bo v nedeljo, dne 30. novembra t. l., ob 14. uri v Prosvetnem domu.

Spored: igra „MIKLAVŽ PRIHAJA“ in odarovanje otrok.

Starše naprošamo, da oddajo darila pravočasno pri Rutarju. Prireditve bo zaradi tega že ob 14. uri, da bodo mogli otroci pred nočjo domov.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Casometergasse 10. Telefon 16—24. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2. Postschließfach 17.

Zdajci zatrobi trobenta: ban prihaja. Vse plemstvo se zdrzne, sto glav se dvigne. S kalpakom iz soboljevine na glavi in v višnjem odevalu stopa ban, za njim nosi Alapič nov svileni prapor, smehljaje se mu sledi grbavec Gašper, ki vrti glavo zdaj v to, zdaj v ono stran, a zraven njega — Tahi. Na glavi ima kučmo iz dragocenega krzna, z desnico drži korice široke krive sablje. Visoko nosi glavo, veke je spustil nizdol, spodnjo ustnico je našobil. Ban sede za mizo sredi dvorišča, zraven njega veliki tajnik Damjan, eden izmed stolov je ostal nezaseden — vaš. Nastane tišina. Pogledal sem v nasprotno stran. Tu stoji Tahi, nemirno vije dolgo brado okoli prstov in nas gleda s smehljajočim, satanskim očesom, iz debelih usten se pokažejo beli zobje.

Erdedi spregovori. Glas mu je drhtel, toda govoril je odločno. Pozdravi stanove, reče kako mu je drago, da se je v tako resnem času zbralo toliko plemstva, ko se sovražnik krščanstva pripravlja, da napade našo domovino. Ve, da bodo doprinesli vsako potrebno žrtev in dokazali svojo zvestobo kroni in domovini. Da pa se ta vzvišena naloga posreči

— tu je Erdedi povzdignil glas in vsi njegovi pristaši so uprli svoje oči v nas — je potrebno, da se spoštujeta oblast in postave in da se, če je treba, zmečem izkorenini plevel, ki grozi zadušiti pravico. To da je volja presvetlega vladarja, ki se ne bo pomišljal streti vsakega nasilnika, ban pa bo izpolnil kraljevo voljo, zakaj — tako je rekel — justitia regnum fundamentum*...“

„Justitia!“ se Ambrož bridko zasmije. „govorite dalje.“

„Sopara,“ nadaljuje Konjski, „je bila taka, da so možgani vreli; nestrpna so bila srca. Vsesvetič je odobral banove besede, kima joč s svojo prazno glavo, a predrznež Tahi je vzkričnil: „Tako je! Živio kralj!“ za njim še nekoliko plemičev. Na naši strani se je vse kuhalo in kipelo, Luka Sekelj zabrusi Tahiju: „Glejte ga, angela pravice!“ Šum nekoliko utihne, a skrivaj je tlel dalje. Kašljajoč prebere tajnik kraljevo pismo, s katerim se potrjujejo sklepi zadnjega sabora. Kmetje-plemiči so zehali ob teh dolgih latinskih litanijah. Velikaši pa so šepetaje gledali kvišku, kjer je pod svodom galerije prvega nadstropja banica v bogatem odevalu gledala skupščino, ob njeni strani pa Helena Tahi...“

„Helena!“ ježno zagodrnja Uršula. „Zet, govorite dalje!“

„Ban,“ nadaljuje Konjski, „je očividno važnejše zadeve zavlačeval in ves čas gledal

* Pomeni: „Pravica je temelj državi.“

proti vzhodu; tudi jaz sem nepotrpežljivo čakal Turopoljceve. Sabor je določil davek na hiše, izbral velikaše za bansko sodišče in postavil Mozesa Humskega za davčnega eksekutorja. Nadalje sklene, da morajo kmetje Bedekovičevega okraja utrditi Križevce in že se je začelo govoriti o utrditvi Koprivnice — kar vdre kričoč na dvorišče gomila turopoljskega plemstva, pred njo Vurnovič, bratje Pogledič in župan Arbanas. Četa se zvrsti v sredi med obe stranki, Jakob pa se postavi pred njo, da ga je mogel videti vsakdo. Meni od veselja zaigra srce, Stepko pa si tare roke in besno pogleda Tahija, ki mu pogled mirno vrne. Tudi ban se ni niti malo vzemirnil. Gašper Alapič, ki je vse do tega trenutka sedel in v zemljo gledal, dvigne glavo in mežikne z očmi ko maček, da sem se resnično začudil. Tišina vlada ko v grobu.

Zdajci se ban hitro dvigne, vzame iz pasu pismo z velikimi pečati in ga izroči Damjanu. Ta razreže ovoj. Nihče ne dihanje. „Nos Maximilianus secundus*... začne tajnik brati, da je kralj s težkim srcem zaznal od svojih zvestih svetovalcev, kakšno nasilje da je zavladalo v Slavoniji, da so neki velikaši in plemiči pogazili zakon in pravico in da so položili zločinsko roko na kraljevega namestnika, bana, in sicer je bil prvi...“

„Podban Ambrož Gregorjanec, seveda,“ vzklikne Ambrož in skoči na noge, oči pa so mu čudno zableščale.

* „Mi, Maksimilijan drugi.“

„Da, Ambrož Gregorjanec,“ nadaljuje Konji, „toda ta hip se dvigne vihar in oči plemičev so se grozeče ozirale po nas. „Kralj, je bral tajnik dalje, je sklenil, da ta zločin mačuje in odstavlja podbana, ki te časti...“

„Joj!“ krikne Uršula in se udari z roko v čelo; „vse je izgubljeno. To je torej ta vzvišena pravica! Fej!“

Stepko je stal v kotu, škripal z zobmi in stiskal sabljo, v očesu pa mu je drhtela solza: Ambrož se je zdrzil, a je hitro sedel, mahnil Konjskemu z roko, se uprl v dlan in rekel:

„Dalje, dalje!“

„Krik in vik! Skupščina zašumi; zborovalci bučijo, ploskajo, žvenketaje s sabljami, groze s pestmi. Ban prebledi, tajnik utihne. Ban mahne z roko. Plemiči se pomirijo, tajnik pa bere dalje, da je kralj ukazal, naj se podban in vsi njegovi tovariši zaradi svojega zločina kaznujejo. A komaj je to izustil, se dvigne ban in glasno vzklikne:

„Ker je podban po kraljevi volji odstavljen, izvolimo novega! Ali vam je prav?“

„Volimo!“ zagrmí Tahi.

„Volimo!“ povzamejo njegovi prijatelji.

„Nel!“ močno zakričim, da so me zabolela rebra, zdaj bomo vihar strli, si mislim — toda zdaj dvigne svoj kalpak Jakob Pogledič in zahrešči:

„Volimo! Živio ban! Doli Gregorjanec! Za njim zagrmí tropa vseh njegovih kmetov plemičev enoglasno:

„Živio ban! Doli Gregorjanec!“

Žene v zapadnem svetu

Kako je s pravicami žena v zapadnem svetu v Evropi in ZDA? V zapadnih deželah so leta 1918 in pozneje v dvajsetih letih uvedli volilno pravico tudi za žene. Edina izjema je Švica, kjer žene še danes nimajo volilne pravice.

Pri vsem tem pa pravice švicarske žene le niso tako majhne v primeri s pravicami drugod na zapadu. Res je, da mož upravlja imovino žene in o njej lahko odloča, vendar je žena soudeležena pri odločanju o usodi imovine, pridobljene v zakonu, pa tudi v vprašanju vzgoje.

In kako je v Veliki Britaniji? Vsekakor ne najboljše. Že dolgo časa velja polna pravica žena v imovinskih zadevah, vendar je še vedno mož tista oseba, ki v družini odloča o kraju prebivanja.

V treh severnih deželah so že leta 1918 dokončno odpravili prevladovanje moža: na Švedskem, Norveškem in Danskem. Tam velja namreč zakon, da sta oba zakonca „enakopravni, svobodni in samostojni stranki in nihče od obeh nima pravice, enostransko odločati o skupnih ali drugih rečeh.“ Vsak zakonec ima svojo lastno imovino. Ker ima sleherni zakonski sodrug pravico soodločanja o imovinskih zadevah, je razumljivo, da ne sme zapravljati niti denarja niti dobrin, niti svojih ne.

Čudovito pa so si podobni zakoni v južnejših deželah, v Franciji, Belgiji, na Holandskem, Italiji, Luxemburgu, Španiji in na Portugalskem. Tod je upravljanje z imovino žene izključno v rokah moža. Zakonca lahko sklene ta zakonsko pogodbo, v kateri določita imovinska vprašanja in predvidita morebitno delitev imovine, vendar samo pred sklenitvijo zakona, nikoli pozneje. Spomnimo se samo na staro Jugoslavijo, v kateri so bili tako pogosti primeri, da je premožno kmečko ali meščansko dekle prepisalo vso svojo imovino na moža v času najnežnejše ljubezenske sreče, da pa je potem, ko se je zakon zrazil, ali razdril, bilo opeharjeno ne samo za ljubezen, ampak tudi za doto.

V vseh teh deželah ima mož izključno pravico v vzgoji otrok. Res je, da si v Franciji žena pridobi to pravico pri svojih otrocih, pa šele, ko postane vdova, vendar jo izgubi, čim se znova poroči. Nekdaj tako napredna dežela, ki je v času velike francoske revolucije dala prvič človeštvu tri velika gesla: „Svoboda, Enakost in Bratstvo“, ima še dandanes strahovito patriarhalne in zastarele zakone. Neki predpis namreč pravi: Če se je vdova z otroki odločila znova se poročiti, je treba osnovati „družinski svet“, sestojec iz predstavnikov njene in družine umrlega moža. Teh šest ljudi potem odloča, če ostane mati po drugi poroki varuh svojih otrok iz prvega zakona.

Kako je v ZDA? V primerjavi z ostalimi zapadnimi svetom je tam za ženo veliko bolje, kajti tako zaposlena žena kot gospodinja uživa veliko več pravic in ugodnosti kot drugod na primer v Avstriji, Nemčiji, Italiji. Tu so prav redki pojavi, da bi žena možu stregla, da bi

mu snažila čevlje ali ga kakor koli drugače razvajala. Tako v življenju, drugače pa je z zakoni, ki so zelo patriarhalni. Vendar je zakonodaja v sleherni izmed Združenih držav drugačna.

Kakor vidimo, v mnogih zapadnih deželah žena nima tistih pravic, ki ji po vseh naravnih in človeških zakonih pripadajo. Žena ima v zakonu podrejeno vlogo. V zakonskih vprašanjih igra veliko vlogo imovina, ki jo skoraj v vseh zapadnih deželah buržoazna družba daje v upravljanje možu. V 36 zapadnih deželah odloča o imovini, pridobljeni za časa zakona,

edino le mož, medtem ko vdove v 14 državah niti po smrti moža ne morejo same odločati o usodi svojih otrok. Vsekakor naprednejša je zakonodaja v severnih deželah, kjer je tudi vprašanje zaščite otrok sodobnejše in naprednejše urejeno. To lahko razumemo, kajti v teh deželah je žena vsekakor močnejše vključena v javno življenje in delo, kot pa na primer v romanskih deželah Italiji, Španiji in na Portugalskem. Kjer žena ne stoji na lastnih nogah, ker si sama ne služi svoj kruh, se ne more in noče odločno boriti, da bi se otesla gozpostva moža.

RADIO-PROGRAM

RADIO CELOVEC

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah:
6.20 Jutanja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zate — 9.05 Želje poslušalcev — 10.15 in 15.00 Solska oddaja — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 17.10 Popoldanski koncert.
Poročila dnevno ob: 7.00, 8.00, 12.30, 17.00, 20.00 in 22.00.

Sreda, 26. november:

10.45 Iz ženskega sveta — 11.00 Pozdrav za mesto in deželo — 14.30 Poročila in objave. Pomenki z ženo — 15.45 Za ljubitelje šaha — 16.00 Glasba romantike — 16.30 Knjižni kotiček — 18.40 Južna oddaja — 19.15 Znamenite ženske svetovne zgodovine — 20.15 Teden lahke glasbe.

Četrtek, 27. november:

10.45 Nasvet v življenjskih vprašanjih — 11.00 Solska oddaja — 14.30 Slov. poročila in objave. Za naše malčke — 15.45 Predavanje — 16.00 Glasba romantike — 16.30 Iz novih knjig — 17.55 Vsakega zanima! — 18.30 Komorna glasba — 20.15 Slagertombola — 21.00 Norbert Pavličky in Friedl Althaller na dveh klavirjih.

Petek, 28. november:

10.45 Za podeželsko ženo — 11.00 Solska oddaja — 14.30 Slov. poročila in objave. Komentarij. Mogoče vas zanima — 16.00 Koncertna ura — 16.30 Gore in mi — 16.45 Igra kvartet iz Knittelfelds — 18.40 Sportna poročila — 18.45 Kmečka oddaja — 19.15 Sah kralju! — 20.15 Mi Štajerci: „Stare pripovedke in pravljice“.

RADIO LJUBLJANA

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah:
5.30 Dobro jutro dragi poslušalci! — 7.00 Radijski koledar in pregled tiska.
Poročila dnevno ob: 5.45, 6.30, 12.30, 15.00, 22.00 — 19.00 Radijski dnevnik.

Sreda, 26. november:

12.00 Zborovske skladbe Emilia Adamiča in Vasilija Mirka — 13.00 Z obiskov pri pionirjih — 13.15 Od melodije do melodije — 15.10 Slovenske narodne pesmi pojo zbori in solisti — 15.50 Zdravstveni nasveti — 17.00 Roman — 17.30 Solska ura za višjo stopnjo — 18.00 Dvopevi iz italijanskih oper — 18.45 Jugoslovanske pesmi in kola igra na harmoniko Marjan Medved — 19.40 Igrajo Veseli godci — 20.00 Radijska igra — 21.00 Večerni spored orkestralne glasbe.

Četrtek, 27. november:

12.00 Opoldanski koncert — 12.40 Pesnice za naše najmlajše — 13.15 Plesi iz oper — 14.00 Jugoslovanska glasba — 14.40 Igra Srečko Dražil s svojim orkestrom — 15.20 Igra Zabavni orkester

URADNE OBJAVE

Službene značke za carinike

S 1. decembrom bodo uvedene službene značke za carinske uradnike. Te značke so okrogle oblike v premeru 44 mm, v sredini pa imajo novi avstrijski grb obrobjen z emaljnim trakom zelene barve z napisom „Republik Österreich“, „Zoll“. Od 1. decembra naprej morajo imeti carinski uradniki to značko pripeto, kadar so zaposleni pri obmejnem pregledu in tudi vsi carinski uradniki, ki so drugače uradno zaposleni izven uradnih prostorov.

Današnja Nemčija

Današnja Nemčija, ki ima površino 357.200 km², je po dogovoru med zavezniki od konca vojne dalje razdeljena na štiri okupacijske cone in poseben teritorij Berlina. Na Sovjetsko zvezo odpade področje Vzhodne Nemčije s površino 107.800 km² in je skoraj popolnoma ločeno od ostalih delov Nemčije. Angleško okupacijsko cono tvori severozapadna Nemčija s površino 98.500 km², francosko jugozapadna Nemčija s površino 42.800 km² in ameriško del srednje in jugovzhodne Nemčije s površino 107.100 km². Poseben položaj ima mesto Berlin z bližnjo okolico (okrog 900 km²), ki ga opravljajo vojaški komandanti vseh štirih zaveznikov. Britanska, francoska in ameriška okupacijska cona tvorijo nekako celoto pod imenom Zapadna Nemčija in imajo svojo zvezno nemško vlado v Bonnu.

5. avstrijski teden knjige

V Umetniškem domu v Celovcu so dne 23. novembra otvorili 5. avstrijski teden knjige. Na razstavi je poseben oddelek, kjer so razstavljene na vpogled vrednostne mladinske knjige, ki se priporočajo. Deželni mladinski urad priporoča obisk razstave.

Morda še ne veste . . .

. . . da so se prva živa bitja razvila v morju in ne na kopnem kakor so mnogi mislili. Znanost je ugotovila, da je v morju življenje bilo že zelo bogato, ko je bila kopna zemlja še vedno pusta in gola. Preteklo je mnogo tisočletij, preden so se tudi na kopnem pojavile prve rastline in živali, šele mnogo tisočletij pozneje pa človek.

. . . da so dingosi divji in neverjetno krvoločni psi, ki jih je največ v Avstraliji, kjer v krdelih napadajo črede ovac in jih pokončujejo.

. . . da je človek edini, ki se ga volkovi boje. Volkovi se drugače spustijo v boj tudi s celo tolpo medvedov, zlasti še, če ti napadejo njihove mladiče.

. . . da na svetu gojijo poleg pšenice največ riža. Riž se je razširil po svetu iz južne Kitajske, kjer so ga poznali že leta 2600 pred našim štetjem.

. . . da živi v Afriki skoraj 200 milijonov ljudi.

XIII.

Na svečnico leta 1566 je bila huda zima. Gospod Franjo Tahí se zaradi svoje medvedje narave, ki se je bila v tolikih hudih borbah le še bolj okrepila, ni niti malo bal ne le da ne meteža, toda lansko leto je bilo tako viharo zanj in za vso hrvaško deželo, kateri je osmanski barbar iztrgal Kostajnico in Krupno, da je Tahí zdaj pozimi nesel svoje kosti, ki jih je začela počasi ščipati putika, na oddih na Susjedgrad, dobro vedoč, da ga bo vojna trobenta vnovič poklicala, brž ko skopni sneg. Zakaj kralj Maks se je branil plačevati Turčinu dogovorjeni davek in govorilo se je, da bo sultan Soliman sam vodil vojsko na Dunaj. Ta zimski oddih je Tahiju bil tem ljubši, ker bo mogel ugotoviti svojo oblast v kraju, kjer so kmečke glave bile posebno trde in uporne in so njemu in njegovi zakonski ženi že toliko preglavice in nesreče prizadele. Skratka, hotel se je maščevati vsem, ki so se drznili upirati njegovemu krutemu gospodarstvu.

To je bil vzrok, da je gospod Ferko, raztegnivši noge, sedel sedaj veselo volje kraj plamenečga kamina, njemu nasproti pa gospa Helena, ki je vezla svilen pas svojemu sinu Gavru. Mož in žena sta se zelo živahno razgovarjala.

„Da veš, Helena,“ reče Tahí, „hči banovca se misli poročiti.“

„Ali je mogoče?“ vpraša radovedna gospa in spusti vezivo v naročje.

(Dalje)

Kri mi zastane. Stepko hoče izvleči sabljo iz nožnic, Vurnovič prebledi ko smrt in zgrabi Poglediča za prsa. Izdali so nas, propadli smo in nad našimi glavami završi vihar, a v tej divji mešanici reži v nas peklenski obraz susjedgrajskega nasilnika, z višine pa upira v nas svoje kačje oči Helena Tahijeva. Skočim na klop in hočem govoriti. Pogledič pogleda svoje kmete. „Doli!“ zakriči tolpa ko nora. Kerečenj skoči z dvignjenimi pestmi pred bana, ali ta zakriči:

„Hočete za podbana Ivana Forčiča?“

„Hočemo!“ zatuli skupščina. Kegleviči pa dvignejo debelonosega Forčiča na ramena. Živio Forčič! zagrmje kmetje na mig Pogledičev, Forčič pa sede na vaše mesto.

„Mir!“ zavpije ta hip glas, ki je vsakemu pretresel srce. Bil je moj prijatelj Vurnovič, ki se bled ko smrt in drhte postavi pred bana; oči so se mu razširile ko dva razbeljena kroga. S sabljo udari po mizi in zagrmí:

„Mir, vam velim jaz, hrvaški plemič, čigar svobodni glas se ne boji vaše jeze. Vi ste naglali kralja, izsilili iz njega pismo, mu utajili zvižajo, s katero je Tahí uplenil ubogo vdovo, pogazili ste pravico in oblatili staro hrvaško poštenje, nepoučeno plemstvo ste prevarali in podkupili, zlati venec pravice ste raztrgali in svoje zločinstvo pokrivale s škrlatnim plaščem, toda jaz, preprost plemič, ugovarjam tej zlobi in nasilju. Ne bojte se, ker ne bom nameril te sablje na vas; naostril sem jo za Turke, ker nas sedaj kliče domovina.

Toda gorje vam, če potolčemo Turka! Strli ste plemenito srce starca Hrvata, uničili sredo družine, plenili vdovo. Gorje vam!

Tako je govoril Vurnovič. A ban se je na pol dvignil, se z rokami uprl na mizo, z zijačimi usti strmel v junaškega plemiča in se tresel po vsem telesu; od jeze ni mogel spregovoriti besedice. Tahí je zardel do las, bele lase je stresal ko grivo, hesen skoči na stol in zakriči:

„Doli Vurnovič! Mi smo gospodjarji! Jaz sem zmagal! Vaši Uršuli pa bom podaril beraško palico!“

„Bog te bo sodil!“ ga zavrne naš prijatelj, a zdajci zablješče nad njegovo glavo sablje. On se ne ustraši, stopi k nam in naša hrabra četa se umakne, mahajoč okoli sebe s sabljami. Evo, tu smo. Oh, plemeniti gospod! Zakaj vam moram to sporočiti, zakaj sem moral doživeti ta dan . . .?“

Vsi onemé. Na klopi sedi Uršula. Glavo je prislonila na zid, prsi se ji dvigajo, usta so široko odprta, oči se vrte od vročice. Anka se z eno roko opira na mizo, z drugo se prijema za srce, a Kerečenj si nem grize ustnice, drugi so ko okameneli. Samo Ambrož je miren. Pristopi k Vurnoviču, mu da roko in reče:

„Zahvaljen, prijatelj!“

„Oprosti,“ pravi Vurnovič in se plakajoč vrže Ambrožu na prsi, „prevarali so me moji bratje. Tajna podkupnina Alapičeva jih je zapeljala nevedneže; oprosti meni in njim.“

Kar se odpro vrata. Vstopi novi podtajnik kraljevine, Ivan Petričević, se mrzlo pokloni in izroči pismo Ambrožu in Uršuli.

„Te pismi pošilja presvitli kralj podbanu,“ reče, se prikloni in odide, kakor je prišel.

Vsi gledajo začudeni. Ambrož odpre pismi in začne drhte brati: „Nos Maximilianus . . .“ „Čujte!“ se krohoto zasmehi. „Kralj kliče mene, Uršulo in njene zete pred svoje sodišče zaradi veleizdaje in žalitve veličanstva. A vi, gospa Uršula morate po njegovi zapovedi vrniti Tahiju vse posestvo.“

„Nikdar!“ skoči vdova na noge.

„Morate, vsaj začasno,“ reče Ambrož, „kralj zapoveduje.“

„Mi, da smo veleizdajalci!“ zavpijejo vsi, preplašeni in ogorčeni obenem, in se zbero okoli starca. Toda ko skala sredi burnega morja stoji visoko vzravnam Ambrož, dvigne zmečkan pismo proti soncu, ki je sijalo v sobo, in svečano dé:

„O sonce, ki siješ nad pravičnikom in krivičnikom, preberi ti to pismo, poglej v moje srce in potem mrkni! Pomirite se, decal Nehal sem biti podban, sedaj sem advokat, brat slavnega zakonodavca Pavla Gregorjanca. Povem vam, sam kralj bo raztrgal to pismo!“

Tretji dan zatem je Tahí spet zasedel Susjed in Stubico. Ves okraj je vztrepetal od groze in strahu, ko je slišal, kaj je vzkliknil ob tej priliki nasilnež: „Hej, sedaj sem jaz vaš gospodar!“